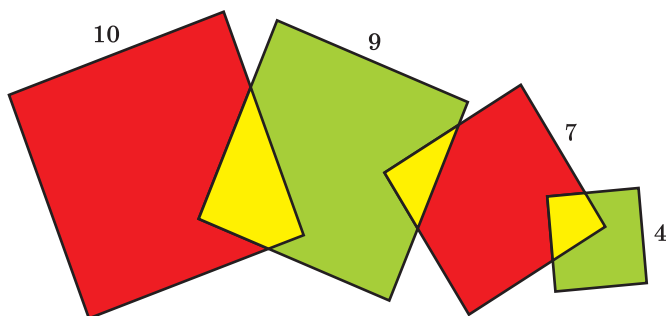

Гімнастыка розуму

На рысунку 158 паказаны відарысы квадратаў са старанамі 10 см, 9 см, 7 см і 4 см. Вядома, што сума плошчаў двух чырвоных частак роўна 112 см^2 . Знайдзіце суму плошчаў дзвюх зялёных частак.

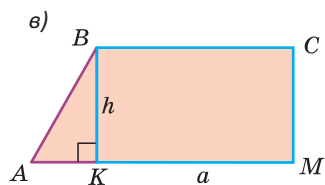
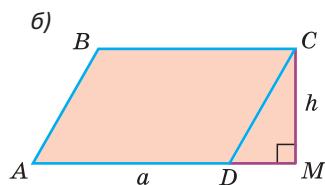
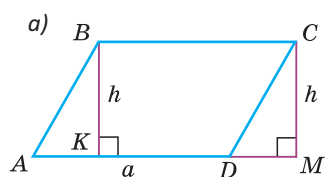

Рыс. 158

§ 14. Плошча паралелаграма

Нагадаем, што старану паралелаграма, да якой праведзена вышыня, мы называем яго асновай.

Тэарэма. Плошча паралелаграма роўна здабытку яго асновы на вышыню, г. зн. $S_{\text{пар.}} = ah$.

Рыс. 159

Доказ. Няхай $ABCD$ — паралелаграм (рыс. 159, а), $AD = a$ — аснова, $BK = h$ — вышыня. Правядзём у паралелаграме вышыню $CM = h$. Чатырохвугольнік $KBCM$ з'яўляецца прамавугольным, паколькі ў яго ўсе вуглы прамыя. Прамавугольныя трохвугольнікі ABK і DCM роўныя па катэце і гіпатэнузе ($BK = CM$ як вышыні, праведзеныя да адной асновы, $AB = CD$ як процілеглыя стораны паралелаграма). Значыць, роўныя і іх плошчы.

Разгледзім трапецыю $ABCM$. Плошча трапецыі $ABCM$, з аднаго боку, роўна суме плошчаў паралелаграма $ABCD$ і прамавугольнага трохвугольніка DCM (рыс. 159, б). З другога боку, яна роўна суме плошчаў прамавугольнага трохвугольніка $KBCM$ і прамавугольнага трохвугольніка ABK (рыс. 159, в).

З прычыны роўнасці плошчаў трохвугольнікаў ABK і DCM плошча паралелаграма $ABCD$ роўна плошчы прамавугольніка $KBCM$. Плошча прамавугольніка $S_{KBCM} = BC \cdot BK$, плошча паралелаграма $S_{ABCD} = BC \cdot BK = AD \cdot BK$. Інакш кажучы, $S_{\text{пар.}} = ah$. Тэарэма даказана.

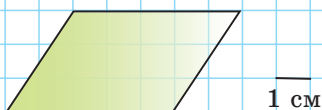
Заўвага. Часам вышыню паралелаграма, праведзеную да стараны a , абазначаюць h_a , а вышыню, праведзеную да стараны b , абазначаюць h_b . Тады справядлівая роўнасць $S_{\text{пар.}} = ah_a = bh_b$, адкуль $a : b = \frac{1}{h_a} : \frac{1}{h_b}$.

А цяпер выканайце **Тэст 1** і **Тэст 2**.

Тэст 1

Знайдзіце плошчу паралелаграма, калі памеры адной клеткі $1 \text{ см} \times 1 \text{ см}$.

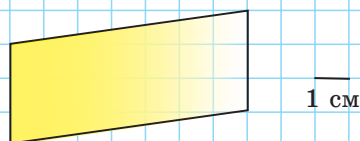
- а) 15 см^2 ;   в) 16 см^2 ;
б) $7,5 \text{ см}^2$;   г) 8 см^2 .

Тэст 2

Знайдзіце плошчу паралелаграма, калі памеры адной клеткі $1 \text{ см} \times 1 \text{ см}$.

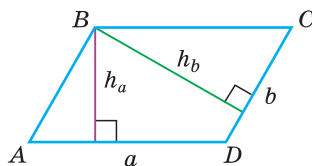
- а) 42 см^2 ;   в) 21 см^2 ;
б) 28 см^2 ;   г) 14 см^2 .

Заданні да § 14

РАШАЕМ РАЗАМ ключавыя задачы

Задача 1. Стораны паралелаграма роўны 12 см і 8 см . Вышыня, праведзеная да большай стараны, роўна 10 см . Знайсці вышыню, праведзеную да меншай стараны паралелаграма.

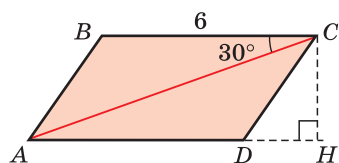
Рыс. 160

Рашэнне. Няхай $a = 12 \text{ см}$ і $b = 8 \text{ см}$ — стораны паралелаграма $ABCD$, h_a і h_b — яго вышыні і $h_a = 10 \text{ см}$ (рыс. 160). Паколькі $S = ah_a$ і $S = bh_b$ — гэта плошча аднаго і таго ж паралелаграма, то $ah_a = bh_b$, г. зн. $12 \cdot 10 = 8 \cdot h_b$. Адсюль $h_b = \frac{12 \cdot 10}{8} = 15 \text{ (см)}$.

Адказ: 15 см .

Заўвага. З роўнасці $ah_a = bh_b$ вынікае, што $\frac{a}{b} = \frac{h_b}{h_a}$. Інакш кажучы, стораны паралелаграма адваротна прапарцыянальны яго вышыням. Да большай стараны паралелаграма праведзена меншая вышыня, а да меншай стараны — большая.

Задача 2. Плошча паралелаграма $ABCD$ роўна 24 см^2 , $BC = 6 \text{ см}$, $\angle ACB = 30^\circ$. Знайсі даўжыню дыяганалі AC .

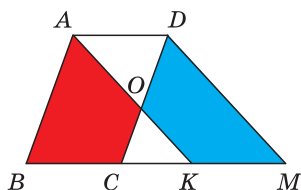

Рыс. 161

Рашэнне. Апусцім вышыню CH на прадаўжэнне асновы AD (рыс. 161). Паколькі $S_{ABCD} = AD \cdot CH$ і $AD = BC = 6 \text{ см}$, то $24 = 6 \cdot CH$, $CH = \frac{24}{6} = 4 \text{ (см)}$. Разгледзім прамавугольны трохвугольнік ACH . Заўважым, што $\angle CAH = \angle ACB = 30^\circ$ як накрывлеглыя вуглы пры паралельных прамых AD і BC і сякучай AC . Паколькі катэт, што ляжыць на супраць вугла ў 30° , роўны палавіне гіпатэнузы, то $AC = 2CH = 8 \text{ см}$.

Адказ: 8 см .

Задача 3. На рысунку 162 $AD \parallel BM$, $AB \parallel DC$, $AK \parallel DM$. Даказаць, што плошча чырвонага чатырохвугольніка роўна плошчы сіняга.

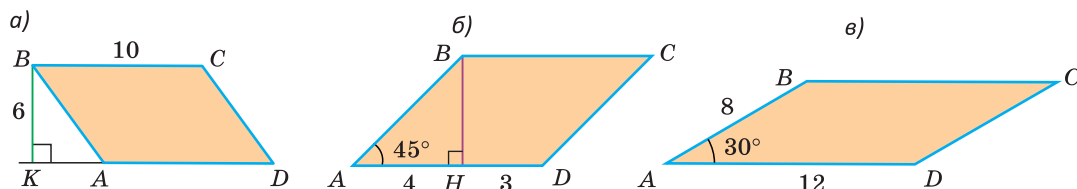
Рыс. 162

Доказ. Паралелаграмы $ABCD$ і $AKMD$ роўнавялікія, паколькі ў іх старана AD — агульная, а вышыні, праведзеныя да гэтай стараны, роўныя як адлегласці паміж паралельнымі прамымі BM і AD . Паралелаграм $ABCD$ складаецца з чырвонага чатырохвугольніка $BAOC$ і трохвугольніка AOD . Паралелаграм $AKMD$ складаецца з сіняга чатырохвугольніка $OKMD$ і трохвугольніка AOD . Такім чынам, плошчы сіняга і чырвонага чатырохвугольнікаў роўныя. Што і трэба было даказаць.

РАШАЕМ САМАСТОЙНА

170. Па даных на рысунках 163, а)–в) знайдзіце плошчу паралелаграма $ABCD$ (даўжыні адрэзкаў дадзены ў сантыметрах).

Рыс. 163

171. а) Плошча паралелаграма $ABCD$ роўна 100 м^2 . Старана AD роўна 20 м . Знайдзіце вышыню паралелаграма, праведзеную да стараны AD .

б) Вышыня BH паралелаграма $ABCD$ праведзена да стараны AD і роўна 8 см, $AH = 3$ см, $HD = 2AH$. Знайдзіце плошчу паралелаграма.

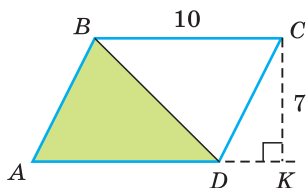
172. а) Плошча паралелаграма $ABCD$ роўна 60 см^2 . Вышыня BK , праведзеная да стараны CD , роўна 10 см, $AD = 12$ см. Знайдзіце перыметр паралелаграма.

б) З вяршыні B паралелаграма $ABCD$ да стараны CD праведзена вышыня BK , да стараны AD — вышыня BH . Знайдзіце перыметр паралелаграма, калі $BH = 5$ см, $BK = 7$ см, $AD = 14$ см.

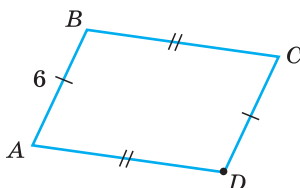
173. $ABCD$ — паралелаграм (рыс. 164), $BC = 10$ см, $CK \perp AD$, $CK = 7$ см. Знайдзіце плошчу трохвугольніка ABD .

174. На рысунку 165 $AB = CD$, $AD = BC$. Знайдзіце адлегласць ад пункта D да прамой AB , калі $S_{ABCD} = 54 \text{ см}^2$, $AB = 6$ см.

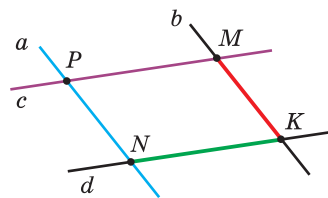
175. На рысунку 166 $a \parallel b$, $c \parallel d$, $MK = 16$, $NK = 24$. Адлегласць паміж прамымі a і b роўна 18. Знайдзіце адлегласць паміж прамымі c і d .

Рыс. 164

Рыс. 165

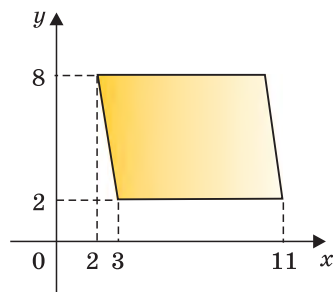
Рыс. 166

176. а) Большая старана паралелаграма роўна 18 см, вышыні адносяцца як 1 : 2. Знайдзіце перыметр паралелаграма.

б) Перыметр паралелаграма роўны 48 см, адна з яго старон у 2 разы большая за другую. Вышыня, апущаная на большую старану, роўна 4,5 см. Знайдзіце плошчу паралелаграма.

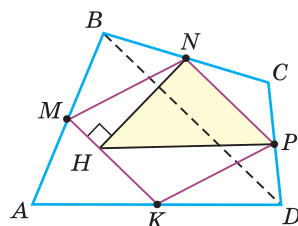
177. Вызначыце, колькі квадратных адзінак складае плошча паралелаграма, паказаная на каардынатнай плоскасці (рыс. 167).

178. Дадзены паралелаграм $ABCD$, BK — бісектрыса вугла B (пункт K ляжыць на старане AD), $CD = 12$ см, $KD = 5$ см, адлегласць ад пункта K да прамой BC роўна 9 см. Знайдзіце плошчу паралелаграма.

Рыс. 167

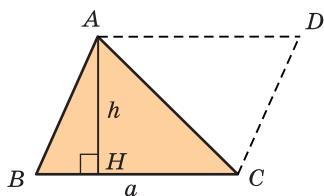
- 179.** Адлегласць ад вяршыні B паралелаграма $ABCD$ да прамой AD роўна 6 см, а да прамой AC — 4 см, $\angle CAD = 30^\circ$. Знайдзіце плошчу паралелаграма.
- 180.** Плошча паралелаграма роўна 112 см^2 . Знайдзіце плошчу чатырохвугольніка, вяршыні якога з'яўляюцца сярэдзінамі старон дадзенага паралелаграма.
- 181.** Дадзены паралелаграм $ABCD$, DK — бісектрыса вугла D (пункт K ляжыць на старане BC), $\angle BKD = 105^\circ$, $BK = 4 \text{ см}$, $KC = 12 \text{ см}$. Знайдзіце плошчу паралелаграма.
- 182.** Перыметр паралелаграма $ABCD$ роўны 48 см, яго вышыні роўны 10 см і 6 см. Знайдзіце плошчу паралелаграма.
- 183.** Вугал паміж вышынямі BK і BM паралелаграма $ABCD$ роўны 45° . Вышыня BK дзеліць старану AD у адносіне $1 : 2$, лічачы ад пункта A . Сярэдняя лінія трапецыі $KBCD$ роўна 7,5 см. Знайдзіце плошчу паралелаграма.
- 184.** Пункты M , N , P , K — сярэдзіны старон чатырохвугольніка $ABCD$ (рыс. 168). Плошча чатырохвугольніка MNP роўна 144 см^2 . Вядома, што $BD = 24 \text{ см}$, $NH \perp MK$. Дакажыце, што $\angle NHP = \angle NPH$.

Рыс. 168

§ 15. Плошча трохвугольніка, прамавугольнага трохвугольніка, ромба

Тэарэма. Плошча трохвугольніка роўна палавіне здабытку асновы на вышыню, г. зн. $S_{\triangle} = \frac{1}{2}ah_a$.

Рыс. 169

Доказ. Няхай у трохвугольніку ABC старана $BC = a$, вышыня $AH = h$. Правядзём $AD \parallel BC$, $CD \parallel AB$ і дабудуем трохвугольнік ABC да паралелаграма $BADC$ (рыс. 169). Аснова a і вышыня h у паралелаграма тыя ж, што ў трохвугольніка ABC . Трохвугольнікі ABC і CDA роўныя, а значыць, роўныя іх плошчы. Тады плошча трохвугольніка ABC роўна палавіне плошчы паралелаграма $BADC$, г. зн. $S_{ABC} = \frac{1}{2}S_{BADC} = \frac{1}{2}ah$.

Тэарэма даказана.